
NYTT OM RUNER

Meldingsblad om runeforskning

Nr. 9

1994

ISSN 0801-3756

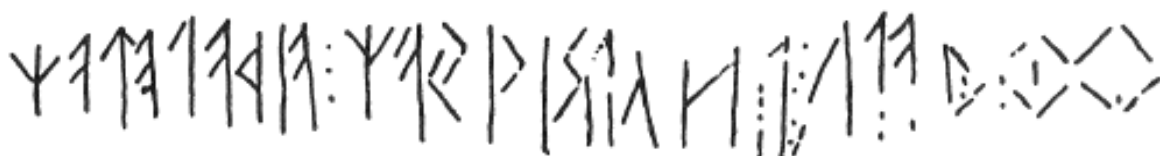
Nyfund fra Danmark i 1993

Ved de genoptagne udgravninger i NYDAM engmose, Sønderjylland, hvor det lykkedes at lokalisere bådudgravningsfelterne fra 1863, blev der i forsommeren 1993 fundet et smukt glat ØKSESKAFT af træ (æble, røn eller tjørn) med indskrift med de ældre runer på begge sider af skaftet. Arkæologerne har foreløbig dateret det til ca. 300–350. Økse-hovedet kunne ikke reddes; men hele det ret spinkle skaft er bevaret, skønt det er brækket i to stykker. Sammenlimet har det en længde på ca. 94 cm og en diameter på ca. 3 cm. De ca. 1 cm høje, velformede runer står nogenlunde over for hinanden, højrevendt på den ene side, venstrevendt på den anden; begge indskrifterne læses fra hovedenden. Den højrevendte, som står 20 cm fra den, er ca 3 cm lang og læses uden vanskelighed som **wagagastir**; skønt de to første runer er skadet i toppen, er kun den øverste a-bistav gået tabt. Den venstrevendte indskrift står langt svagere, efter konserveringen ses den dog snarest tydeligere, skønt et par lange brud på langs gennem indskriften og enkelte revner vinkelret ud fra dem i et par tilfælde har gjort læsningen vanskeligere. Heldigvis foretog jeg grundige mikroskopundersøgelser, før konserveringen begyndte. Indskriften måler ca. 9 cm fra første til sidste hovedstav. Der indledes med et geometrisk stregornament foran rune 1, der står 16,5 cm fra hovedenden. De første runer er højest, den sidste R-rune er nu kun 7 mm høj. Læsningen af hovedparten af indskriften er sikker bortset fra et meget udvisket parti efter rune 3, og jeg translitterer: **alu:?(?)hgusikijar:aipalatar**. Efter **alu** og et fem-punkts skille-tegn ses en lodret hovedstav samt svage spor af en bistav til venstre fra toppen, fx l eller w. Dernæst følger nederste del af en lodret stav; da toppen er forsvundet, er det tvivlsomt, om der er én (fx m, u) eller to runer, snarest wi, eller li. Den ret brede h-rune er sikker, og g (med et

ret højtsiddende kryds) er overvejende sandsynligt (fremfor **o**). Efter den nye revnedannelse er de følgende runer vanskeligere at følge: de må snarest læses **us**, baseret på tilstanden før konserveringen. Der var en sikker hovedstav med svage spor af en venstrevendt bistav fra toppen og den nederste del af en lodret stav, som jeg har opfattet som en del af en **u**-bistav, tæt fulgt af de øverste tre led af en snarest firedelt **s**-runer. Men **u**-runens næsten parallelt løbende hoved- og bistav gør den ret forskellig fra rune 3, og **s**-runen vender modsat i forhold til læseretningen, sammenlignet med **s** i **wagagastir**. (En læsning som **lb**, eventuelt **lr** er dog mindre sandsynlig.)

højrevendt:

venstrevendt:

På grundlag af en foreløbig opdeling **alu:…sikijaR:aipalataR** kan vi med sikkerhed fastslå, at indskriften består af det velkendte **alu** samt to maskuline nominativsformer, en nomen agentis-dannelse til **sik-**, snarest on. *sik*, *siki*, dansk *sig*, og et to-leddet **aipa-latar**, jf. on. *eiðr* (a-st.), got. *aips* samt verbet on. *lata* snarest knyttet til betydningen 'give lyd fra sig, fremsige'. Jeg har foreløbig foreslået at læse de svage runespor efter **alu:** som et verbum i præsens 1. person indikativ, **wihgu**, uanset at formen bl.a. på grund af **hg** er problematisk, og oversætte: "**alu**. [Jeg] vier/kæmper. [Jeg] **sikijaR**/sig-boen **aipalatar**/ed-fremsigeren(?)."

De to nominativsformer knytter jeg appositionelt til det underforståede subjekt i 1. person. Hvorvidt de skal opfattes som navn(e) eller en inkolentbetegnelse (**sikijaR**, jf. **holtijaR**-diskussionen) og stillingsbetegnelse (i forbindelse med edsaflæggelse) kan diskuteres, men afhænger bl.a. af sammenhængen med **wagagastir**, som må være et mandnavn, og som umiddelbart synes ristet af samme hånd. Den mest nærliggende parallel til den rituel prægede indskrift er uden tvivl den stærkt ødelagte indskrift på Kragehul-spydskaftet.

Det bør (i forbindelse med **alu**) nævnes, at der ved udgravningerne i 1994 blev fundet en ny Nydam-pil med vistnok to venstrevendte runer **la**.